

Drie mogelijke reacties en interacties bij Casus Rashid (kader 3.1) + analyse

bij leeractiviteit 3.9

(Vrij naar Van Asperen, 2011, pp. 41-47).

Reactie 1 Een monistische houding

Remco: 'Ik zie dat je boos bent, maar wat denk je dat de eigenaren van de auto van jou zullen vinden? Als ik jou was zou ik mijn gemak maar een beetje houden en meewerken. Iemand die zo iets doet als wat jij hebt gedaan, mag blij zijn dat hij door deze behandeling strafvermindering krijgt. Bedenk maar dat als het niet goed gaat, je alsnog de bak indraait.'

Rashid: 'Je moet mij niet bedreigen man, wie denk je dat je bent?'

Remco: 'Als je zo brutaal tegen mij praat, komen we echt niet verder. Je kunt maar beter inbinden en me serieus vertellen wat je wilt met je leven.'

Rashid: 'Wat moet ik dan doen? Sorry zeggen, zoals de meeste Nederlanders dat doen? Het interesseert jou toch niet wat ik wil met mijn leven.'

Remco: 'Ja, dat interesseert me.'

Rashid: 'Dat zal wel, maar als je het echt wilt weten, ik wil topvoetballer worden of advocaat. Dan kan ik opkomen voor Marokkaanse jongeren en andere mensen die gediscrimineerd worden zoals ikzelf.'

Remco: 'Is dat niet wat hoog gegrepen voor iemand die veel spijbelt van school?'

Rashid: 'Als wij Marokkanen door jullie Nederlanders beter behandeld zouden worden, dan zouden we het ook beter doen op school. Maar wij worden van jongs af aan als minder gezien en daardoor kan je nooit hoger opkomen.'

Remco: 'Ja hoor, dat is wel makkelijk om Nederlanders de schuld te geven. Je kijkt zo helemaal niet naar je eigen aandeel.'

Analyse

Remco laat indirect zijn irritaties doorklinken en neemt sterk de leiding. Zijn toon is vrij *agressief*. Er ontwikkelt zich een *machtsstrijd* via *cirkelredeneringen*. Er ontstaat bovendien een *wij-zij communicatiepatroon*, dat ontaardt in de patstelling Nederlanders versus Marokkanen. Opvallend is dat Remco niet ingaat op de opmerking van Rashid dat vrienden hem een held vinden. Dat zou waarschijnlijk meer inzicht geven in de processen die spelen rond criminaliteit. *Het effect* is dat het niet gaat over waar het over zou moeten gaan. Er ligt te veel accent op de relatie en te weinig op de inhoud. Door de gemiste kansen is er geen vertrouwen ontstaan. Het gesprek tussen Remco en Rashid is geen stap verder gekomen.

Reactie 2 Een cultuurrelativistische houding

- Remco: 'Ik begrijp dat je je gediscrimineerd voelt. Ik dacht al dat dit erachter zit. Het lost natuurlijk niet op wat je gedaan hebt, maar het lucht misschien wel op als je boos wordt. Ik zou misschien ook wel agressief worden als ik gediscrimineerd werd. Vertel eens wat meer over wat je meegemaakt hebt aan discriminatie. Misschien maak ik me er ook wel schuldig aan.'
- Rashid: 'Je kunt eigenlijk nergens komen, er wordt op je gereageerd als een niet te vertrouwen Marokkaan. Dan weet ik niet meer wat ik moet zeggen en ga ik zulke dingen doen. Dat gaat bij mijn maten nou ook eenmaal zo.'
- Remco: 'Voel je je een Marokkaan of een Nederlander?'
- Rashid: 'Ik ben een Marokkaan.'
- Remco: 'Ben je dan in Marokko geboren?'
- Rashid: 'Nee, ik ben in Nederland geboren, mijn ouders komen uit Marokko, maar je gaat je vanzelf Marokkaan voelen, als je daar steeds op aangesproken wordt. Maar ik ben natuurlijk ook Nederlander.'
- Remco: 'Nederlandse Marokkaan dus?!'
- Rashid: 'Nee, ik zit tussen twee culturen in. Tussen mijn Marokkaanse achtergrond waar alles om het wij gaat en de Nederlandse samenleving, waarin ieder met zijn ik bezig is.'
- Remco: 'Is dat lastig voor je?'
- Rashid: 'Ja, natuurlijk.'
- Remco: 'Maar waarom moet je dan als Marokkaan crimineel worden door banden lek te steken?'
- Rashid (geïrriteerd): 'He, he, daar gaan we weer ...'
- Remco: 'Sorry, maar we moeten het daar toch wel over hebben?'

Analyse

In deze situatie is Remco vriendelijk, vol begrip en volzaam. Na het uiten van zijn eerste boosheid zijn zijn irritaties verdwenen. In zijn volzaamheid en angst om te discrimineren, laat hij Rashid de onderwerpen bepalen. Hij begrijpt dat Rashid zich tussen twee culturen voelt zitten, maar probeert voorzichtig toch het probleem van het leksteken van banden aan te kaarten. Ook in deze intake staan cultuurverschillen erg centraal, ligt het accent te veel op de relatie en te weinig op de inhoud. Ook wordt er niet op het heldendom van Rashid ingegaan, of op de opmerking 'Dat gaat nu eenmaal zo', op de veronderstelde wij- en ik-culturen.

Het effect is dat Rashid zich minder afzet, maar er ontstaat geen vertrouwensrelatie. De leiding komt bij Rashid te liggen. Een omgekeerde wereld, die in dit geval niet klopt. Als Remco zegt dat hij misschien ook wel discrimineert, kan Rashid hiermee op de loop gaan. Remco's angst om te discrimineren en zijn twijfel blokkeren de communicatie. Het gevolg is dat ze net als bij de monistische reactie nauwelijks toekomen aan de kern van het probleem, de criminele handeling en alles wat daaraan verbonden is.

Reactie 3 Een pluralistische/communicatief moreel universalistische houding

Remco: 'Het spijt me dat ik er zomaar van uitging dat jouw houding onverschillig zou zijn. Ik had dat beter niet kunnen zeggen. Ik heb toen ik zo oud was als jij ook wel eens rottigheid uitgehaald, maar jij bent met dat leksteken van banden wel erg ver gegaan en nu heb je een groot probleem. In het politieverlag staat dat je vader woedend is, je moeder erom treurt en dat de naam van je familie en misschien wel de hele Marokkaanse gemeenschap in jouw buurt op het spel staan, zoals je zelf in je woede zei.'

Rashid: 'Het is gewoon onrechtvaardig zoals er tegen ons aangekeken wordt, alsof we allemaal crimineel zijn.'

Remco: 'Wie zijn wij in dit geval, Rashid?'

Rashid: 'Alle Marokkanen.'

Remco: 'Volgens mij gaat het niet om alle Marokkanen, maar om een criminele groep.'

Rashid: 'Nou, zo denken de meeste Nederlanders anders niet.'

Remco: 'Dat weet ik, maar jij hebt je wel crimineel gedragen.'

Rashid: 'Dat weet ik nu wel.'

Remco: 'Kun je mij uitleggen wat je bedoelt met die opmerking dat je voor je vrienden een held bent?'

Rashid: 'Als jongens onder elkaar zit je mekaar vaak op te juttten, durf je dit ..., durf je dat ...?! En als je dan net iets meer durft, ben je een held in de ogen van je vrienden?'

Remco: 'Zeg eens: "Ik ben een held omdat ik banden lekgestoken heb."'

Rashid: 'Waarom zou ik dat doen? Waarom moet dat?'

Remco: 'Het geeft je een kick als anderen je een held vinden, maar als je zegt: "Ik ben een held", dan voelt dat misschien heel anders. Voel jij je eigenlijk Marokkaan?'

Rashid: 'Eigenlijk voel ik me ook Nederlander, maar je gaat je vanzelf alleen Marokkaan voelen als je steeds zo aangesproken wordt. Eigenlijk zit ik tussen twee culturen.'

Remco: 'En wat betekent dat eigenlijk?'

Rashid: 'Dat ik nergens echt bij hoor.'

Remco: 'Ook niet bij je maten? En waarom ben je niet gewoon wie je bent, met alles wat je hebt meegemaakt?'

Rashid: 'Iedereen wil toch bij een groep horen?'

Remco: 'Maar daarvoor hoef je niet op te houden met denken wie je nou zelf eigenlijk wilt zijn en wat je nu eigenlijk wilt gaan doen. Voor de volgende keer stel ik voor dat we gaan praten hoe jij geworden bent zoals je bent en over wanneer je in je leven bepaalde dingen besloten hebt. We kunnen ook kijken of je nieuwe besluiten kunt nemen. Wat vind je daarvan?'

Rashid: 'Het zal wel moeten zeker.'

Remco: 'Ja, maar je zult ook verrast raken als we dit gaan doen. En daarna gaan we een stappenplan maken voor de toekomst. Je zult je op een ander manier sterk gaan voelen. En daarbij gaan we het ook hebben over jou en je maten.'

Analyse

In deze derde reactie neemt Remco vanzelfsprekend de leiding. Hij spreekt als persoon met Rashid en gaat 'als een vriend' een relatie met hem aan door zijn excuses aan te bieden en het over zijn eigen kattenkwaad van vroeger te hebben. Maar direct erna confronteert hij Rashid ook door te zeggen dat het leksteken van de banden een probleem heeft opgeleverd. Door zijn duidelijkheid zonder negatieve waardeoordelen, schept hij vertrouwen. Bovendien heeft hij het over een nieuw perspectief. Remco lijkt niet onbesproken te laten en Rashid een spiegel voor te houden. Remco heeft oog voor Rashid als uniek mens en interpreteert niet vanuit een culturalistisch perspectief. Hij stimuleert Rashid om aan zijn persoonlijkheid te werken, meer eenheid in zijn unieke combinatie van ervaringen te brengen en meer verantwoordelijkheid te nemen voor zijn gedrag. De afwisseling tussen confrontatie en bemoediging maakt het gesprek tot een creatief proces.

Het effect is dat de communicatie vrij helder is, er wordt snel over voortgang gesproken en het is duidelijk dat Rashid niet onder het plan om verder na te denken over zijn eigen unieke identiteit en toekomst uitkomt.

Bronnen

- Asperen, E. van (2007). Een culturalistische bril, belemmerend voor communicatie? In: R. Beunderman e.a. (red.) *Interculturalisatie in de Jeugd-GGz. Wat speelt er?* (58-75). Assen: Van Gorcum.
- Asperen, E. van (2011). *Voorbij de interculturele paradox. De methode Diavers*. Zoetermeer: Free Musketeers.